

Resûl-i Ekrem'den cennete girmesi için kendisine dua etmesini istemiş, Hz. Peygamber'in cennete yaşlıların giremeyeceğini söylemesi üzerine üzüldüğünü görünce, "Biz o kadınları yeni bir yaratışla yaratmış ve onları bâkire yapmışızdır" meâlindeki âyetleri (el-Vâkıa 56/35-36) okuyarak onu sevindirmiştir (İbn Beşkûvâl, II, 854). Kendisinden pek az hadis rivayet edilmiş olan Safiyye, başta Resûl-i Ekrem olmak üzere yeğenlerinin ve diğer yakınlarının yanında başını örtmemek suretiyle (Taberânî, XXIV, 319) müslüman hanımların kimlerin yanında örtünmeyeceğini fiilen göstermiştir. Hz. Peygamber'in halası olarak büyük itibar gören Safiyye, torunu Abdullah b. Zübeyr'e biat edilmesi söz konusu olduğunda Abdullah, "Onun ninesi Safiyye'dir" diye övülmüştür (Buhârî, "Tefsîr", 9/9).

Safiyye Medine'de vefat etti, cenaze namazı Hz. Ömer tarafından kılınıldıktan sonra Bakî Mezarlığı'na defnedildi. Şiirlerinin mükemmel, mersiyelerinin duygulu olduğu kaydedilen Safiyye'nin Hz. Peygamber'e methiyeleri yanında kardeşi Hamza'nın şehâdeti ve Resûlullah'ın vefatı dolayısıyla söylediği mersiyele de vardır. Leylâ Muhammed el-Hayâlî onun kaynaklardan derlediği şiirlerini "Dîvânü Safiyye" adlı bir makalede yayımlamıştır (bk. bibli.).

BİBLİYOGRAFYA :

Müşned, I, 165, 231; II, 350, 399, 449; VI, 136, 187; Dârimî, "Rikâk", 23; Buhârî, "Tefsîr", 26/2; Tirmizî, "Tefsîr", 26/1; Nesâî, "Vasiyyet", 6, "Hayl", 17; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 327-330; III, 15; VIII, 41-42, 483; Belâzürî, *Ensâb*, I, 90, 119; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr* (nşr. Hamdî Abdülmecîd es-Selefi), Beyrut, ts. (Dâru ihyâit-türâsî'l-Arabî), XXIV, 319-322; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), IV, 55-57; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, IV, 345; İbn Beşkûvâl, *Ğavâmizü'l-esmâ'i'l-mübhemme* (nşr. İzzeddin Ali es-Seyyid - M. Kemâleddin İzzeddin), Beyrut 1407/1987, II, 854; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-ğâbe* (Bennâ), VII, 172-174; Zehebî, *A'lâmü'n-nübela'*, I, 45; II, 269-271; İbn Hacer, *el-İşâbe*, IV, 348-349; Şevkânî, *Derrü's-sehâbe* (nşr. Hüseyin b. Abdullah el-Ömerî), Dimaşk 1404/1984, s. 537-538; Ahmed Halil Cum'a, *Nisâ' min 'aşrı'n-nübüvve*, Beyrut 1412/1992, II, 249-258; Leylâ M. el-Hayâlî, "Dîvânü Safiyye, cem' ve tahkik", *el-Mevrid*, XXVII/1, Bağdad 1419/1999, s. 80-94.

AYNUR URALER

SAFİYYULLAH

(صفی الله)

İslâm geleneğinde seçkin dost anlamında Hz. Âdem için kullanılan bir tabir (bk. ÂDEM).

SAFİYYÜDDİN-i ERDEBİLÎ

(صفی الدین أردبیلی)

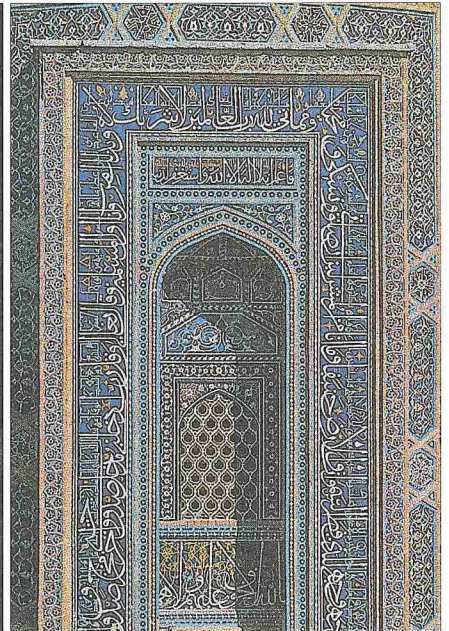
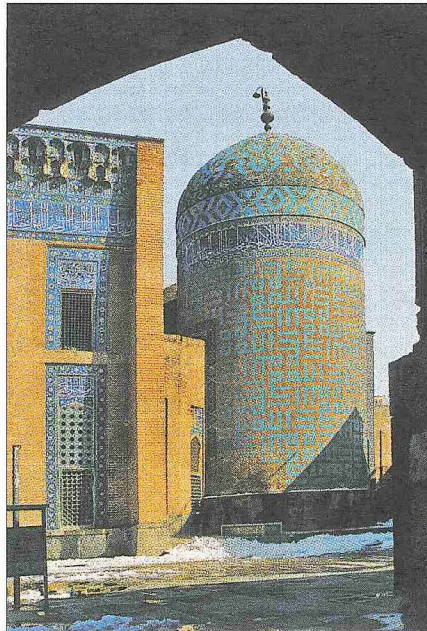
Ebü'l-Feth Safiyyüddin İshâk
b. Eminiddin Cebrâil
b. Sâlih b. Kutbiddin Ebî Bekr Erdebîlî
(ö. 735/1334)

Safeviye tarikatının kurucusu
ve Safevî Devleti'ni kuran
ailenin atası.

650 (1252) yılında Erdebil'de doğdu. Suyunun Arap, Türk, Fars ya da Kürt olduğu yolunda değişik görüşler ileri sürülmüştür. Hayatına dair en geniş bilgi, vefatından yirmi dört yıl sonra oğlu Sadreddîn-i Erdebîlî'nin İbn Bezzâz'a hazırlattığı *Şafvetü's-şafâ'* (Mevâhibü's-seniyye fî menâkıbî's-Safeviyye) adlı eserde bulunmaktadır. Safevî Hükümdarı Şah I. Tahmasb'ın emriyle yeniden düzenlendiği belirtilen bu eserin Mirza Abbaslı tarafından incelenen bir nüshasında Safiyyüddin'in soyunun yedinci imam Mûsâ el-Kâzım vasıtasıyla Hz. Ali'ye ulaştığını gösteren şecere kaydedilmiş, bizzat Şeyh Safiyyüddin'in kendi neslinde seyyidlik bulunduğunu, fakat Alevî mi (Hz. Hüseyin soyundan) yoksa şerif mi (Hz. Hasan soyundan) olduklarını araştıramadığını söylediği ifade edilmiştir (TTK Belleten, XL/158 [1976], s. 290-291). Mir-

za Abbaslı, müellif nüshası olduğunu belirttiği bu yazmadaki (nerede bulunduğu belirtilmemiştir) Safiyyüddin'in soyu ile ilgili kısmın sonradan eklendiğini ileri sürmüştür. Şeyh Safiyyüddin'in seyyidlikle ilgili ifadesi *Şafvetü's-şafâ'*'nın hemen bütün nüshalarında yer almakla birlikte soy şeceresi hepsinde kayıtlı değildir. Eserin en eski yazmalarından biri olan Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki 18 Cemâziyelevvel 896 (29 Mart 1491) tarihli nüshasında (Ayasofya, nr. 3099) şecere sonradan kapağa kaydedilmiştir. Aynı kütüphanede 5 Zilhicce 914 (27 Mart 1509) tarihli nüsha ile (Ayasofya, nr. 2123, vr. 15^a) 15 Şâban 947 (15 Aralık 1540) tarihli nüshada (Hekimoğlu, nr. 775, vr. 13^a) ve İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı'ndaki 1 Zilkade 1037 (3 Temmuz 1628) tarihli nüshada (Muallim Cevdet, nr. 1, vr. 24^a) şecere bazı farklılıklarla birlikte eserin ilgili bölümünde yer almıştır. Eserin bazı nüshalarında şecerenin olmaması, olanların da birbirini tutmaması sebebiyle Safiyyüddin'in seyyidliği, dolayısıyla Arap ırkına mensubiyeti şüpheyle karşılanmışsa da şeyhin kendi nesebinde seyyidlik olduğuna dair ifadesinin bütün nüshalarda yer alması bu şüpheyi ortadan kaldırmaktadır. Hândmîr, Mîr Yahyâ Kazvî-nî, Gaffârî ve İskender Bey Münşî gibi tarihçiler *Şafvetü's-şafâ'*'ya dayanarak Sa-

Safiyyüddin-i Erdebîlî'nin türbesi ile tacekapisından bir detay

fiyyüddin'in seyyid olduğunu belirtmiş, Mîr Yahyâ Kazvî ile Gaffârî ayrıca İmam Mûsâ el-Kâzım'a kadar çıkan soy şeceresini kaydetmiştir. Ancak Şeyhülislâm Kemalpaşazâde bu hususta yayımladığı bir fetvada Safevîler'in sonradan seyyidlik iddiasına kalkıştıklarını ileri sürmüştür. Osmanlı tarihçisi Münecimbaşı Ahmed Dede, Mîr Yahyâ ve Gaffârî'yi kaynak göstererek şecereyi kaydetmiş, ancak başına "Safevî meleklerinin yanlış zan ve iddialarına göre" şeklinde kayıt koymuştur. Halvetî-Gülşenî şeyhlerinden Cemâleddin Hulvî ise Safiyyüddin'in kendi soyunda seyyidlik bulunduğuna dair sözünü kaydettikten sonra, "Seyyid olduğunu kabul edenler onun soyunu İmam Mûsâ el-Kâzım'a bağlar" deyiş şecereyi vermiş, ardından *İbn İsâ Risâlesî*'nden alıntı yaparak Şeyh Safiyyüddin'in önceleri yeşil imâme ve kisve giydiğini, daha sonra seyyidliğinde şüpheye düşüp beyaz kisve giymeye başladığını yazmıştır. Muharrah kaynaklardan *Tibyân*'da ve *Seffîne*'de ise hiçbir tartışmaya yer verilmeksizin Safiyyüddin, ataları ve çocukları seyyid olarak kaydedilmiştir.

Safiyyüddin'in Türk olduğunu ileri sürenler, bunu *Şafvetü's-ş-şafâ*'da kendisinden "Türk piri, Türk oğlu" şeklinde söz edilmesine dayandırır. Zeki Velidi Togan, Arap asıllı olduklarını iddia etmekle birlikte Safevîler'in atalarının Âzerî Farsçası konuştuklarını ve İlhanlılar döneminde Türkleştiklerini (IA, II, 112), Ahmed-i Kesrevî başta olmak üzere çağdaş bazı İranlı araştırmacılar, Safiyyüddin'in Âzerî lehçesinde Farsça şiirlerinin bulunduğunu ve atalarının bu dili kullandığını belirterek soyunun aslen Fars olduğunu ileri sürmüşlerdir. Kürt asıllı olduğunu söyleyenler ise *Şafvetü's-ş-şafâ*'da "es-Sincânî el-Kürdî" nisbesiyle kaydedilen büyük dedesi Zerrinkülâh Fîrûzşah'ın Azerbaycan'a Diyarbekir'in güneyinde Kürtler'in bulunduğu Sincar (Sincar) bölgesinden göç etmiş olmasını dikkate almışlardır.

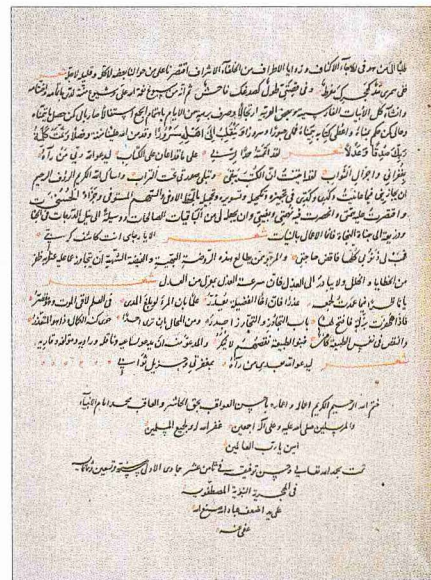
Franz Babinger, Safiyyüddin'in babasını Hoca Kemâleddin Arabşah diye kaydetmişse de (a.g.e., X, 64) bu doğru değildir. Babası Eminüddin Cebrâil, dedesi, *Şafvetü's-ş-şafâ*'nın Ayasofya nüshalarında (nr. 2123, 3099, vr. 6^b, 14^b) Sâlih Kutbüddin Ebû Bekir, Hekîmoğlu nüshasında (nr. 775, vr. 13^a) Sâlih b. Kutbüddin şeklinde kayıtlıdır. Bu sonuncusuna göre Sâlih dedesi, Kutbüddin büyük dedesi olmaktadır. Tarih kaynaklarının çoğunda bu şekilde kayıtlıdır. Safiyyüddin altı yaşında iken babasını kaybetti. Kaynaklarda öğrenimi ve

hocalarıyla ilgili bilgi bulunmamakla birlikte Türkçe, Arapça, Farsça, Moğolca ve Gîlân dilini bildiğinin belirtilmesi iyi bir öğrenim gördüğünü göstermektedir. Genç yaşında tasavvuf eğitimi almak için arayış içine girdi. Erdebil'de uzun süre kendi meşrebine uygun bir şeyh bulamayınca Şiraz'da yaşadığını duyduğu Necîbüddin b. Büzgâş'ın yanına gitmeye karar verdi, ancak Şiraz'a gittiğinde şeyhin vefat ettiğini öğrendi. Burada Necîbüddin'in yerine geçen oğlu Şeyh Zahîrüddin Abdurrahman, Şeyh Sa'dî-i Şîrâzî, Mevlânâ Râdiyyüddin el-Mâlikî, Rükneddin el-Mâlikî, Şeyh Rükneddin Beyzâvî ve Emîr Abdullâh Farsî gibi âlim ve mutasavvıflarla görüştü. Mevlânâ Râdiyyüddin el-Mâlikî'nin tefsir derslerine katılarak icâzet aldı. Emîr Abdullâh Farsî'nin tavsiyesi üzerine Geylân bölgesinde faaliyet gösteren Şeyh İbrâhim Zâhid-i Geylânî'nin yanına gitti. Bu sırada yirmi beş yaşında olduğu, şeyhin de altmış yaşında bulunduğu belirtildiğine göre şeyhe intisabı 1276 veya 1277 yılında gerçekleşmiş olmalıdır. 1301'de vefat eden şeyhin yanında yirmi beş yıl kaldığının belirtilmesi de bu tarihleri teyit etmektedir. Ancak Geylân'a, Şâban 678'de (Aralık 1279) öldüğü belirtilen Necîbüddin b. Büzgâş'ın vefatından sonra gittiği dikkate alınırsa şeyhe mürid oluşunun 1279 yılından sonra gerçekleştiğini kabul etmek gerekir.

Zâhidîyye tarikatının kurucusu sayılan İbrâhim Zâhid-i Geylânî'nin yanında seyyirü sülûkünü tamamlayıp icâzet alan Safiyyüddin şeyhinin kızı Bîbî Fâtîma ile evlendi. İbrâhim Zâhid, Şiraz'da faaliyet gösterdiği sırada onu irşad göreviyle Merâğa'ya gönderdi. Daha sonra Erdebil'de yaptırılan büyük dergâha halife olarak tayin etti. 700 (1301) yılında Güştâsfî'de hastalanan İbrâhim Zâhid'in vasiyeti üzerine Safiyyüddin onu Lâhicân'ın bir nahiyesi olan Siyâvrud'a getirdi; şeyh burada iki hafta sonra vefat etti. İbrâhim Zâhid'in büyük oğlu Cemâleddin Ali ile Safiyyüddin-i Erdebilî arasında hüsnüvet doğduğu, kendisini babasının mânevî vârisi gören Cemâleddin Ali'nin Safiyyüddin-i Erdebilî'ye birkaç defa suikast düzenlediği, fakat başarısız olamadığı ileri sürülmektedir (Aubin, XXI-XXIII [1991], s. 49-50).

Erdebil'deki tekkede faaliyetlerini sürdüren Şeyh Safiyyüddin'in henüz İbrâhim Zâhid-i Geylânî hayatta iken ünü geniş bir çevreye yayılmış, İlhanlı yöneticilerinin büyük güvenini kazanmıştı. *Mektûbât-ı Reşîdüddin*'de belirtildiğine göre Erdebil'deki dergâh 697'de (1298) şehrin mânevî hayatında önemli bir yer tutmakta, Safiyyüddin'in faaliyetleri İlhanlı Hükümdarı Gâzân Han ile veziri tarafından desteklenmekteydi. Vezir Reşîdüddin Fazlullâh-i Hemedânî, Erdebil valisi olan oğlu Mîr Ahmed'e yolladığı mektupta şeyhe hürmet

Safiyyüddin-i Erdebilî'nin hayatı hakkında İbn Bezzâz'ın hazırladığı *Şafvetü's-ş-şafâ* (Mevâhibü's-seniyye fî menâkıbü's-Safeiyye) adlı eserinin ilk ve son sayfaları (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 3099)

göstermesini ve sağlığı ile yakından ilgilenmesini istemişti. Dönemin tarihçilerinden Hamdullah el-Müstevfî'nin kaydettiğine göre Erdebil halkının çoğu şeyhe mürid olmuştu (*Nüzhetü'l-kulûb*, s. 81). İlhanlı hükümdarlarından Ebû Said Bahadır Han ile Melikü'l-ümerâ Emîr Çoban b. Melik de şeyhin müridleri arasına katılmıştı. Bir gün Emîr Çoban'ın Şeyh Safiyyüddin'e, "Bizim askerlerimiz mi çok yoksa senin müridlerin mi?" diye sorduğu, şeyhin de ona, "Sizin askerleriniz de bizim müridimizdir" şeklinde cevap verdiği kaydedilmektedir. Hamdullah el-Müstevfî, Şeyh Safiyyüddin sayesinde halktan pek çok kimsenin İlhanlı yöneticilerinin baskı ve zulmünden kurtulduğunu belirtmektedir (*Târîh-i Güzide*, s. 675).

Faaliyetlerini Erdebil dışında da sürdüren Şeyh Safiyyüddin müridleriyle birlikte Deştikıpçak ve Kırım gibi bölgelere gidip halkı irşada çalıştı. Azerbaycan, Gılân, Taberistan (Mâzenderan), Horasan, Buhara, Türkmenistan, Türkistan, Karahıtay, Çin Türkistanı, Hindistan, Serendib (Seylan), İran, Irak, Suriye, Lübnan, Hicaz, Anadolu ve Rumeli bölgelerinde bulunan birçok şehirden binlerce mürid edindi. Anadolu'da özellikle Niksar, Amasya ve Diyarbekir gibi şehirlerle Dulkadir, Karaman, Varsak, Menteşe beyliklerinden, İran'da Fars bölgesi ve Kirman'dan, Irak'ta Basra'dan, Suriye'de Şam ve Halep'ten, Horasan'da Belh'ten şeyhin ziyaretine gelen müridlerin olduğu ve bütün bu coğrafyada Erdebil'deki merkez tekkeye bağlı tekkelerin kurulduğu kaydedilmektedir. Taşköprizâde, Amasya yakınlarında kurduğu tekkesinde faaliyet gösteren Şeyh Abdurrahman Erzincânî'nin Safiyyüddin'in halifelerinden olduğunu belirtmektedir (*eş-Şekâ'ik*, s. 57). Şeyh Safiyyüddin'i ziyaret edenler arasında Rükniyye tarikatının kurucusu Alâüddevil-e Simnânî de vardır.

Ömrünün son yıllarında hacca giden Safiyyüddin 12 Muharrem 735 (12 Eylül 1334) tarihinde Erdebil'de vefat etti ve dergâhının avlusuna defnedildi. Vasiyeti gereği yerine oğlu ve halifesi Sadreddin Mûsâ geçti. Sadreddin Mûsâ tarafından yaptırılan türbesi Safevî sanatının en görkemli eserlerinden biridir. *Lemezât-ı Hulviyye*'de (vr. 129^b) ölümüyle ilgili olarak kaydedilen 760 (1359) tarihi doğru değildir. Safiyyüddin'in çağdaşı olan tarihçi Hamdullah el-Müstevfî, *Târîh-i Güzide* adlı eserinde (s. 675) şeyhin hayatta olduğunu belirtirken 740'ta (1340) tamamladığı eseri *Nüzhetü'l-kulûb*'da (s. 81) şeyhi rahmetle anması onun bu tarihte hayatta olmadığını gös-

termektedir. Safiyyüddin-i Erdebilî'nin ilk hanımı Bîbî Fâtıma'dan Muhyiddin, Sadreddin Mûsâ ve Ebû Saîd adlı üç oğlu, ikinci hanımından Alâeddin, Şerefeddin isimli iki oğlu ve bir kızı olmuş, kızını şeyhi İbrâhim Zâhid-i Geylânî'nin küçük oğlu Şeyh Şemseddin ile evlendirmiştir. Şeyh Safiyyüddin'in, babasından sonra posta oturmasına karşı çıkan İbrâhim Zâhid'in büyük oğlu Cemâleddin Ali'nin bir kısım vakıf arazilerini kontrolünde tutan oğlu Bedreddin ile bu arazileri ele geçirmeye çalışan Şeyh Safiyyüddin'in damadı Şemseddin arasında ihtilâf çıktığı, ancak 720 (1320) yılında İlhanlı Emîri Ebû Saîd Bahadır Han'ın müdahalesiyle meselenin halledildiği belirtilmektedir (Minorsky, XVI/3 [1954], s. 519-520).

Safeviyye tarikatının piri olan Safiyyüddin-i Erdebilî'nin soyundan gelen ve İran'da 1501 yılında Safevîler Devleti'ni kurup Şîi İsnâaşeriyye'yi resmî mezhep olarak ilân eden Şah İsmâil ile babası Haydar ve dedesi Cüneyd'in durumu şeyh hakkında bazı tereddütler doğurmuşsa da görüşlerinin geniş bir şekilde yer aldığı *Şafvetü's-safâ*'nın tahrif edilmemiş nüshalarındaki bilgiler onun Ehl-i sünnet inancına sahip olduğunu açıkça göstermektedir. Ayrıca Hamdullah el-Müstevfî'nin Erdebil halkıyla ilgili, "Çoğu Şâfiî mezhebinden olup Şeyh Safiyyüddin'in mürididirler" şeklindeki ifadesi de (*Nüzhetü'l-kulûb*, s. 81) bunu teyit etmektedir.

Safiyyüddin-i Erdebilî'nin hayatına dair Garîbî ve Begâî tezkirelerinde şeyhin *Kara Mecmua* isimli bir eserinin olduğu ve bu eserin Safevî hükümdarlarının hazinesinde saklandığı belirtilmiştir (M. Ali Terbiyet, s. 234). Safiyyüddin-i Erdebilî'ye nisbet edilen *Menâkıb-ı l-esrâr behcetü'l-ahrâr*, Safevî Hükümdarı Şah Tahmasb zamanında Bisâtî adlı bir kişi tarafından kaleme alınmıştır (Gölpınarlı, s. 178). XVII. yüzyılın İranlı Şîi sûfilerinden Necîbüddin Tebrîzî'nin *Nûr-ı l-hidâye ve maşdarü'l-vilâye* adlı eserinin kaynakları arasında Safiyyüddin-i Erdebilî'nin *Maḳālât* adlı kitabının da bulunduğu kaydedilmekte (*DİA*, XXXII, 491), Erdebilî'nin türbesiyle ilgili 1139 (1727) tarihli vakıf defterinde de bu kitaba ait kayıt bulunmaktadır (Özgüdenli, sy. 10 [2001], s. 50). Harîrîzâde, Safiyyüddin'in sözlerinin bir kitapta toplandığını belirtir (*Tibyân*, II, vr. 221^b). Ancak burada işaret edilen kitabın oğlu tarafından hazırlatılan *Şafvetü's-safâ*' mı yoksa başka bir kitap mı olduğu belli değildir. Öte yandan Şeyh Safiyyüddin'e nisbet edilen "Şeyh Safi Buyruğu", "Şeyh Safi Vasiyetnâmesi"

gibi büyük ölçüde Şîi-Alevî anlayışı çerçevesinde hazırlanmış eserler geç dönemlerin ürünleri olup bunların Safiyyüddin-i Erdebilî ile ilgisi yoktur. Bazı kaynaklarda Safiyyüddin-i Erdebilî'ye Farsça şiirler nisbet edilmektedir. Safiyyüddin-i Erdebilî hakkında müridlerinden Mevlânâ Bedîüddin Mahmûd Kâdî Erdebilî'nin bazı şiirleri, Ahmed Meddah Erdebilî'nin 114 kasideşi vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Müstevfî, *Târîh-i Güzide* (Nevât), s. 675; a.mlf., *Nüzhetü'l-kulûb* (Strange), s. 81; İbn Bezzâz, *Şafvetü's-safâ*, Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 2123, 3099; Hekimoğlu Ali Paşa, nr. 775; İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet, nr. 1, tür.yer.; Huncî, *Târîh-i Âlem'ârâ-yı Emîrî* (nşr. J. E. Woods), London 1992, s. 262-265; Handmîr, *Ḥabîb-ü's-siyer*, IV, 410-420; Mîr Yahyâ Kazvîni, *Lübb-ü't-tevârîh*, Tahran 1363 hş., s. 383-387; Taşköprizâde, *eş-Şekâ'ik*, s. 57; Gaffârî, *Cihanârâ* (nşr. Muctebâ Mînovî), Tahran 1343 hş., s. 258-260; İskender Bey Münşî, *Târîh*, I, 9-14; Hulvî, *Lemezât-ı Hulviyye*, Süleymaniye Ktp., Düğümlü Baba, nr. 565, vr. 128^b-129^b; Münecim-başı, *Sahâîfü'l-ahbâr*, III, 179-180; Hidâyât, *Ravzatü's-safâ*, VIII, 4-5; Harîrîzâde, *Tibyân*, II, vr. 221^b-222^b; Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ* (haz. Mehmet Akkuş – Ali Yılmaz), İstanbul 2006, II, 432; M. Ali Terbiyet, *Dânişmendân-ı Âzerbâycân*, Tahran 1314 hş., s. 231-234; Hüseyin b. Abdüzzâhid, *Silsiletü'n-nesebi's-Safeviyye*, Berlin 1343/1924; Ahmed-i Kesrevî, *Şeyh Safi ve Tebareş*, Tahran 2535 şş.; a.mlf., "Nijâd ve Tebâr-i Şafeviyye", *Âyende*, II, Tahran 1927-28, s. 357-365; a.mlf., "Şafeviyye Seyyid Nebûde End", a.e., s. 489-497; a.mlf., "Bâz Hem Şafeviyye", a.e., s. 801-812; Browne, *LHP*, s. 18-19, 32-44; W. Hinz, *Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd* (trc. Tefik Bıyıklıoğlu), Ankara 1948, s. 5-8, 12; A. Zeki Velidî Togan, "Sur l'origine des safavides", *Mélanges Louis Massignon*, Damascus 1957, III, 345-357; a.mlf., *Umûmî Türk Tarihine Giriş*, İstanbul 1981, I, 268; a.mlf., "Azerbaycan", *İA*, II, 112; Faruk Sümer, *Safevî Devleti'nin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, Ankara 1976, s. 1; Abdülbâki Gölpınarlı, *Tarih Boyunca İslâm Mezhepleri ve Şiilik*, İstanbul 1979, s. 172-173, 178; R. Savory, *Iran under the Safavids*, Cambridge 1980, s. 1-11; Abdülhüseyin Zerrînkûb, *Dübnâle-i Cüstüdcü der Taşavvufi İran*, Tahran 1366 hş., s. 60-66; Mustafa Ekinci, *Anadolu Aleviliği'nin Tarihsel Arka Planı*, İstanbul 2002, s. 55-68; V. Minorsky, "A Mongol Decree of 720/1320 to the Family of Shaykh Zâhid", *BSOAS*, XVI/3 (1954), s. 519-520; Mirza Abbaslı, "Safevîlerin Kökenine Dair", *TTK Belleten*, XL/158 (1976), s. 287-329; Jean Aubin, "Shaykh İbrâhim Zâhid Gilânî (1218 ?-1301)", *Turcica*, XXI-XXIII, Paris 1991, s. 49-50; Osman Gazi Özgüdenli, "Şeyh Safi'd-din Erdebilî'nin Türbesinde Bulunan Kitaplar", *MÜTAD*, sy. 10 (2001), s. 43-56; Franz Babinger, "Safiyeddin", *İA*, X, 64-65; a.mlf. – [R. M. Savory], "Şafi al-Din Ardabili", *Eİ²* (İng.), VIII, 801; Aliyev Salih Muhammedoğlu, "Erdebil", *DİA*, XI, 276-277; Ethem Cebecioğlu, "İbn Bezzâz", a.e., XIX, 378-379; Mustafa Bahadroğlu, "İbrâhim Zâhid-i Geylânî", a.e., XXI, 359-360; Rıza Kurtuluş, "Necîbüddin Tebrîzî", a.e., XXXII, 491.

